

KVANTNA MEHANIKA

Zadaci za vježbe 22. 5. 2025.

17 Varijacijski princip

17.1 Nađite aproksimativnu vrijednost energije osnovnog stanja jednodimenzionalnog harmoničkog oscilatora pomoću varijacijskog principa. Za probnu funkciju uzmite

$$\psi(x) = Ae^{-bx^2}$$

17.2 Nađite aproksimativnu vrijednost energije vezanog stanja (pa prema tome i osnovnog stanja) za česticu u potencijalu oblika delta funkcije $V = -\alpha\delta(x)$ koristeći varijacijski princip. Za probnu funkciju uzmite

$$\psi(x) = Ae^{-bx^2}$$

Prisjetimo se: točna energija vezanog stanja glasi

$$E_g = -\frac{m\alpha^2}{2\hbar^2}$$

17.3 Nađite aproksimativnu vrijednost energije osnovnog stanja za česticu u jednodimenzionalnoj, beskonačnoj, pravokutnoj jami širine a . Za probnu funkciju uzmite

$$\psi(x) = \begin{cases} Ax, & 0 \leq x \leq a/2 \\ A(a-x), & a/2 \leq x \leq a \\ 0, & \text{drugo} \end{cases}$$

17.4 Feynman-Hellmannov teorem Promotrite valnu funkciju $\psi(\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n; \mathbf{r})$ u kojoj su $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ parametri. Neka je ψ normalizirana i neka su parametri takvi da je

$$E(\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n) = \int \psi^* H \psi d^3r$$

minimum, gdje je H hamiltonijan sustava.

(a) Pokažite da parametre možemo odrediti iz sustava jednačbi

$$\int \psi^* H \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r - \mu \int \psi^* \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r = 0 \quad \text{za } i = 1, 2, \dots, n$$

gdje je μ Lagrangeov multiplikator.

(b) Pretpostavimo da hamiltonijan H ovisi o parametru λ (na primjer, nuklearni naboj ili udaljenost između atomskih jezgri u molekuli). Tada će i parametri α_i ovisiti o λ . Dokažite jednakost

$$\frac{dE}{d\lambda} = \int \psi^* \frac{\partial H}{\partial \lambda} \psi d^3r$$

poznatu pod imenom Feynman-Hellmannov teorem.

(c) Upotrijebite gornji teorem da nađete $\langle V \rangle$ kod jednodimenzionalnog harmoničkog oscilatora. Uzmite $\lambda = \omega$. Slično, uzmite $\lambda = \hbar$ te izračunajte $\langle T \rangle$.

17.5 Linearna kombinacija atomskih orbitala (LCAO) Nađite aproksimativnu vrijednost energije osnovnog stanja za ioniziranu molekulu vodika H_2^+ . Koristite varijacijski princip i probnu funkciju oblika

$$\psi(x) = \frac{1}{\sqrt{\pi a_0^3}} e^{-r/a_0}$$

te pretpostavite da se protoni nalaze na fiksnoj udaljenosti R . Varijabla R postat će varijacijski parametar.

17.6 Neka je za zadani hamiltonijan poznato prvih $n - 1$ svojstvenih stanja obzirom na rastuću energiju svakog od stanja. Napišite izraz kojim se pomoću varijacijskog principa dobiva gornja granica za svojstvenu vrijednost hamiltonijana za n -ti energetski nivo.

Uputa: računajte najprije za $n = 2$. Formirajte stanje $|g\rangle = |f\rangle - |\psi_1\rangle\langle\psi_1|f\rangle$ gdje je $|\psi_1\rangle$ prvo svojstveno stanje hamiltonijana H koje je normalizirano (vrijedi $\langle\psi_1|\psi_1\rangle = 1$), a $|f\rangle$ stanje koje odgovara probnoj funkciji $f(\mathbf{r})$. Normalizirajte $|g\rangle$ i provjerite da je $\langle\psi_1|g\rangle = 0$. Pomoću uvjeta normalizacije pokažite da je varijacijski izraz $\langle g|H|g\rangle \geq E_2$.

17.1

Normalizacija probne funkcije $\psi = A e^{-bx^2}$

$$\int_{-\infty}^{\infty} |\psi|^2 dx = 1$$

$$|A|^2 \int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} dx = |A|^2 \sqrt{\frac{\pi}{2b}} = 1$$

$$\Rightarrow A = \left(\frac{2b}{\pi}\right)^{1/4}$$

Hamiltonijan za jednodimenzionalni harmonički oscilator

$$H = \underbrace{-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2}}_T + \underbrace{\frac{1}{2} m \omega^2 x^2}_V$$

$$E(b) = \langle H \rangle = \langle T \rangle + \langle V \rangle$$

$$\langle T \rangle = -\frac{\hbar^2}{2m} |A|^2 \int_{-\infty}^{\infty} e^{-bx^2} \frac{d^2}{dx^2} (e^{-bx^2}) dx$$

$$\frac{d^2}{dx^2} (e^{-bx^2}) = \frac{d}{dx} [e^{-bx^2} \cdot (-2bx)] = (-2b) [e^{-bx^2} + x e^{-bx^2} \cdot (-2bx)]$$

$$\langle T \rangle = \frac{\hbar^2 |A|^2}{2m} (2b) \left\{ (-2b) \int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} \cdot x^2 dx + \int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} dx \right\}$$

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} dx = \sqrt{\frac{\pi}{2b}}$$

$$\int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} x^2 dx = \frac{1}{4b} \sqrt{\frac{\pi}{2b}}$$

$$\begin{aligned} \langle T \rangle &= \frac{\hbar^2}{2m} (2b) \cdot \sqrt{\frac{\pi}{2b}} \left\{ (-2b) \cdot \frac{1}{4} \sqrt{\frac{\pi}{2b}} + \sqrt{\frac{\pi}{2b}} \right\} \\ &= \frac{\hbar^2}{2m} b \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \langle V \rangle &= \frac{1}{2} m \omega^2 |A|^2 \int_{-\infty}^{\infty} e^{-2bx^2} \cdot x^2 dx = \frac{1}{2} m \omega^2 \cdot \sqrt{\frac{\pi}{2b}} \cdot \frac{1}{4b} \sqrt{\frac{\pi}{2b}} \\ &= \frac{m \omega^2}{8b} \end{aligned}$$

$$E(b) = \frac{\hbar^2}{2m} b + \frac{m \omega^2}{8} \cdot \frac{1}{b}$$

$$\frac{dE}{db} = \frac{\hbar^2}{2m} - \frac{m \omega^2}{8} \cdot \frac{1}{b^2} = 0 \Rightarrow b_0 = \frac{m \omega}{2\hbar}$$

$$E(t_0) = \frac{\hbar^2}{2m} \cdot \frac{m\omega}{2\hbar} + \frac{m\omega^2}{8} \cdot \frac{2\hbar}{m\omega} = \frac{\hbar\omega}{2}$$

To je upravo Točna energija osnovnog stanja za harmonički oscilator.

Točna vrijednost je posljedica dobrog odabira probne funkcije.

17.2

Normalizacija probne funkcije daje $A = \left(\frac{2b}{\pi}\right)^{1/4}$ iz prošlog zadatka. Hamiltonijan glasi

$$H = \underbrace{-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2}}_T - \underbrace{\alpha \delta(x)}_V$$

$$\langle T \rangle = \frac{\hbar^2}{2m} b$$

$$\langle V \rangle = -\alpha |A|^2 \int_{-\infty}^{\infty} \underbrace{e^{-2bx^2}}_1 \delta(x) dx = -\alpha \sqrt{\frac{2b}{\pi}}$$

$$E(b) = \langle H \rangle = \langle T \rangle + \langle V \rangle = \frac{\hbar^2 b}{2m} - \alpha \sqrt{\frac{2b}{\pi}}$$

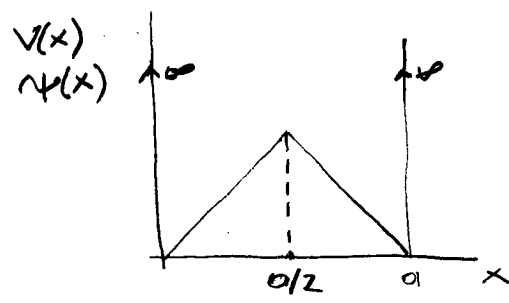
$$\frac{dE}{db} = \frac{\hbar^2}{2m} - \frac{\alpha}{\sqrt{2\pi b}} = 0 \Rightarrow b_0 = \frac{2m^2 \alpha^2}{\pi \hbar^4}$$

$$\begin{aligned} E(b_0) &= \frac{\hbar^2}{2m} \cdot \frac{2m^2 \alpha^2}{\pi \hbar^4} - \alpha \sqrt{\frac{2}{\pi} \cdot \frac{2m^2 \alpha^2}{\pi \hbar^4}} \\ &= -\frac{m \alpha^2}{\pi \hbar^2} - \alpha \cdot \frac{2m \alpha^2}{\pi \hbar^2} = -\frac{m \alpha^2}{\pi \hbar^2} \end{aligned}$$

Vidimo da je

$$-\frac{m \alpha^2}{2 \hbar^2} < -\frac{m \alpha^2}{\pi \hbar^2}$$

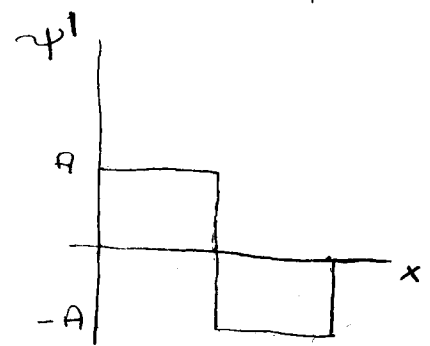
17.3

$$\psi(x) = \begin{cases} Ax; & 0 \leq x \leq a/2 \\ A(a-x); & a/2 \leq x \leq a \\ 0; & \text{drugo} \end{cases}$$

Prva derivacija (ne postoji u tačkama: 0, a/2, a)

$$\frac{d\psi}{dx} = \begin{cases} A; & 0 \leq x < a/2 \\ -A; & a/2 < x \leq a \\ 0; & \text{drugo} \end{cases} \quad \frac{d\psi}{dx} = A\theta(x) - 2A\theta(x - \frac{a}{2}) + A\theta(x - a)$$

Graf za 1. derivaciju

Druga derivacija (derivacije step-funkcije)

$$\frac{d^2\psi}{dx^2} = A\delta(x) - 2A\delta(x - \frac{a}{2}) + A\delta(x - a)$$

Normalizacija

$$1 = \int_0^a |\psi|^2 dx = |A|^2 \left\{ \int_0^{a/2} x^2 dx + \int_{a/2}^a (a-x)^2 dx \right\}$$

$$= |A|^2 \left\{ \frac{1}{3} \cdot \frac{a^3}{8} + \frac{1}{3} \cdot \frac{a^3}{8} \right\} = |A|^2 \cdot \frac{a^3}{12}$$

$$\Rightarrow A = \frac{2\sqrt{3}}{a\sqrt{a}}$$

Hamiltonijan

$$H = -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2}$$

$$E = \langle H \rangle = -\frac{\hbar^2}{2m} \int_0^a \psi \frac{d^2\psi}{dx^2} dx =$$

$$= [A\delta(x) - 2A\delta(x - \frac{a}{2}) + A\delta(x - a)]$$

$$E = -\frac{\hbar^2 A}{2m} \left\{ \underbrace{\psi(0) - 2\psi\left(\frac{a}{2}\right) + \psi(a)}_{\text{pažledet' kalio}} \right\} = -\frac{\hbar^2 A}{2m} \cdot \left(-2A \frac{a}{2}\right) = \frac{12\hbar^2}{2ma^2}$$

Izgleda ψ ne citin

Praa energija: $E_g = \frac{\pi^2 \hbar^2}{2ma^2}$

Vidimo: $\underline{E_g \leq E}$

17.4

(a) Tražimo ekstrem funkcije

$$E(\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n) = \int \psi^* H \psi d^3r$$

uz uvjet

$$\int \psi^* \psi d^3r = 1$$

Pokušimo varijaciju

$$\delta E = \int \delta \psi^* H \psi d^3r + \int \psi^* H \delta \psi d^3r \quad (*)$$

$$\int \delta \psi^* \psi d^3r + \int \psi^* \delta \psi d^3r = 0 \quad (**)$$

 ψ i ψ^* su funkcije od parametara $\{\alpha_i, i=1, \dots, n\}$ i $\{\alpha_i^*, i=1, \dots, n\}$

$$\delta \psi = \sum_{i=1}^n \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} \delta \alpha_i$$

$$\delta \psi^* = \sum_{i=1}^n \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} \delta \alpha_i^*$$

Uvrstimo u (*) i (**)

$$\delta E = \sum_{i=1}^n \delta \alpha_i^* \int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} H \psi d^3r + \sum_{i=1}^n \delta \alpha_i \int \psi^* H \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r$$

$$\sum_{i=1}^n \left\{ \delta \alpha_i^* \int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} \psi d^3r + \delta \alpha_i \int \psi^* \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r \right\} = 0$$

Pomnožimo drugu jednačinu sa μ i oduzmemo od prve i izjednačimo sa 0

$$\delta E = \sum_{i=1}^n \left\{ \delta \alpha_i^* \int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} (H - \mu) \psi d^3r + \delta \alpha_i \int \psi^* (H - \mu) \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r \right\} = 0$$

Vanjske parametre $\delta \alpha_1, \dots, \delta \alpha_n, \delta \alpha_1^*, \dots, \delta \alpha_n^*$ su linearno nezavisne. No, imamoparametar μ i uga postavljamo tako da je npr.

$$\int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_1^*} (H - \mu) \psi d^3r = 0$$

Time smo eliminirali linearnu zavisnost varijacije, te su ostale varijacije linearno nezavisne. Možemo pisati:

$$\int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i} (H - E) \psi d^3r = 0 \quad \text{za } i = 1, 2, \dots, n$$

$$\int \psi^* (H - E) \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r = 0 \quad \text{za } i = 1, 2, \dots, n$$

Budući je $\delta E = 0$, E ima ekstrem za navedene parametare

$$\alpha_1 = \alpha_{10}$$

$$\alpha_2 = \alpha_{20}$$

⋮

$$\alpha_n = \alpha_{n0}$$

(b)

$$E(\alpha_1, \dots, \alpha_n) = \int \psi^* H \psi d^3r$$

$$\frac{dE}{d\lambda} = \int \frac{\partial \psi^*}{\partial \lambda} H \psi d^3r + \int \psi^* \frac{\partial H}{\partial \lambda} \psi d^3r + \int \psi^* H \frac{\partial \psi}{\partial \lambda} d^3r$$

$$\frac{\partial \psi}{\partial \lambda} = \sum_{i=1}^n \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} \cdot \frac{\partial \alpha_i}{\partial \lambda}$$

$$\frac{\partial \psi^*}{\partial \lambda} = \sum_{i=1}^n \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} \frac{\partial \alpha_i^*}{\partial \lambda}$$

Uvjet normalizacije

$$\frac{d}{d\lambda} \int \psi^* \psi d^3r = 0$$

$$\int \frac{\partial \psi^*}{\partial \lambda} \psi d^3r + \int \psi^* \frac{\partial \psi}{\partial \lambda} d^3r = 0$$

Imamo

$$\frac{dE}{d\lambda} = \sum_{i=1}^n \frac{\partial \alpha_i^*}{\partial \lambda} \left[\int \frac{\partial \psi^*}{\partial \alpha_i^*} (H - E) \psi d^3r \right] + \frac{\partial \alpha_i}{\partial \lambda} \left[\int \psi^* (H - E) \frac{\partial \psi}{\partial \alpha_i} d^3r \right] + \int \psi^* \frac{\partial H}{\partial \lambda} \psi d^3r$$

Ako je $\delta E = 0$ odnosno $E(\alpha_{10}, \dots, \alpha_{n0}) = E$ energije tada su izrazi

$$\left[\right] = 0 \quad \text{zbog (a)}$$

$$\Rightarrow \frac{dE}{d\lambda} = \int \psi^* \frac{\partial H}{\partial \lambda} \psi d^3r$$

(c) Harmonički oscilator

$$H = -\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + \frac{m\omega^2 x^2}{2}$$

$$E = \langle H \rangle = \hbar\omega\left(n + \frac{1}{2}\right)$$

$$\frac{dE}{d\omega} = \hbar\left(n + \frac{1}{2}\right)$$

$$\langle H \rangle = \int \psi^* \left(-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} + \frac{m\omega^2 x^2}{2} \right) \psi dx$$

Feynman-Hellmann

$$\frac{dE}{d\omega} = \int \psi^* \cdot m\omega x^2 \cdot \psi dx = \frac{2}{\omega} \int \psi^* \underbrace{\frac{m\omega^2 x^2}{2}}_{V(x)} \psi dx$$

Uzjednaćimo

$$\frac{2}{\omega} \langle V \rangle = \hbar\left(n + \frac{1}{2}\right)$$

$$\Rightarrow \langle V \rangle = \frac{\hbar\omega}{2} \left(n + \frac{1}{2}\right)$$

Slično

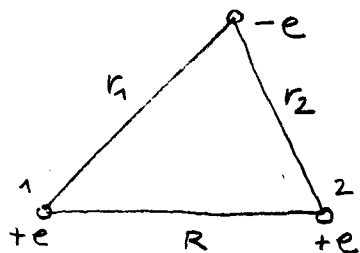
$$\frac{dE}{d\hbar} = \omega\left(n + \frac{1}{2}\right)$$

$$\begin{aligned} \frac{dE}{d\hbar} &= \int \psi^* \left(-\frac{\hbar}{m} \frac{d^2}{dx^2} \right) \psi dx = \frac{2}{\hbar} \int \psi^* \left(-\frac{\hbar^2}{2m} \frac{d^2}{dx^2} \right) \psi dx \\ &= \frac{2}{\hbar} \langle T \rangle \end{aligned}$$

$$\langle T \rangle = \frac{\hbar\omega}{2} \left(n + \frac{1}{2}\right)$$

Virijalni teorem za harmonički oscilator: $\langle T \rangle = \langle V \rangle$

17.5

Ukupni hamiltonijan za ovaj sistem glasi:

$$H = -\frac{\hbar^2}{2m} \nabla^2 - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{r_1} + \frac{1}{r_2} \right) + \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{R}$$

Član $\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{R}$ predstavlja interakciju dva protona i on je konstantan. Stoga ga možemo u računu, koji sledi izostaviti, a na kraju računa, jednostavno dodati energiji koju dobijemo za elektron.

Pretpostavljamo da probna funkcija za molekularnu valnu funkciju za osnovno stanje H_2^+ ima oblik $\psi = A[u(r_1) + u(r_2)]$ bonding orbitala

$$\psi = A[u(r_1) + u(r_2)]$$

gde je

$$u(r) = \frac{1}{\sqrt{\pi}a_0^3} e^{-r/a_0}$$

Vidimo da $u(r)$ ima oblik valne funkcije osnovnog stanja za elektron u vodikovom atomu. Probna funkcija ψ je linearna kombinacija dve atomske valne funkcije (ili atomne orbitale). Zato se ova metoda i zove LCAO, Linear Combination of Atomic Orbitals.

Ako je udaljenost između protona R nekoliko puta veća od Bohrovog radijusa a_0 (što ćemo potvrditi ovim računom!) tada je ψ dobra aproksimacija za pravu molekularnu valnu funkciju. Očekujemo da ako je elektron blizu, na primer, jezgre 1 tada

$$\frac{1}{r_2} \ll \frac{1}{r_1}$$

pa $\frac{1}{r_2}$ u prvoj aproksimaciji možemo zanemariti u Hamiltonijanu.

Valna funkcija je aproksimativno jednaka

$$\psi \sim A u(r_1)$$

Slično je ako se elektron udalji bližu jezgre 2

$$\psi \sim A u(r_2)$$

pa je pretpostavljeni oblik od ψ logičan i opravdan.

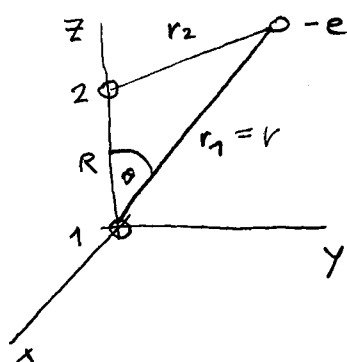
Normalizirano ψ

$$1 = \int \psi^* \psi d^3r = |A|^2 \left\{ \int |u(r_1)|^2 d^3r + \int |u(r_2)|^2 d^3r + 2 \int u(r_1) u(r_2) d^3r \right\}$$

Funkcija u već je normalizirana

$$\int |u(r_1)|^2 d^3r = \int |u(r_2)|^2 d^3r = 1$$

Kod računanja trećeg integrala u normalizaciji postavimo ishodište u proton 1, a proton 2 postavimo na z os

$$r_2 = \sqrt{r^2 + R^2 - 2rR \cos \theta}$$

Imamo,

$$J = \int u(r_1) u(r_2) d^3r = \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^{\infty} dr \cdot r^2 e^{-r/a_0} \int_0^{\pi} d\theta \sin \theta \cdot \frac{1}{4\pi a_0^3} e^{-\sqrt{r^2 + R^2 - 2rR \cos \theta} / a_0}$$

$$y^2 = r^2 + R^2 - 2rR \cos \theta$$

$$2y dy = 2rR \sin \theta d\theta$$

$$J = e^{-R/a_0} \left[1 + \left(\frac{R}{a_0} \right) + \frac{1}{3} \left(\frac{R}{a_0} \right)^2 \right]$$

Konstanta normalizacije jednaka je

$$A^2 = \frac{1}{2(1+J)}$$

Sljedeći korak je računanje

$$\int \psi^* H \psi d^3r$$

Primijetimo da vrijedi

$$\left(-\frac{\hbar^2}{2m} \nabla^2 - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0 r_1} \right) u(r_1) = E_1 u(r_1)$$

pa je

$$\begin{aligned}
 H\psi &= A \left[-\frac{\hbar^2}{2m} \nabla^2 - \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \left(\frac{1}{r_1} + \frac{1}{r_2} \right) \right] [u(r_1) + u(r_2)] = \\
 &= \underbrace{AE_1 u(r_1)} - A \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r_2} u(r_1) + \underbrace{AE_1 u(r_2)} - A \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r_1} u(r_2) \\
 &= E_1 \psi - A \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{r_2} u(r_1) + \frac{1}{r_1} u(r_2) \right)
 \end{aligned}$$

Uvrtimo u $\langle \psi | H | \psi \rangle$

$$\begin{aligned}
 \int \psi^* H \psi &= \int \psi^* \left\{ E_1 \psi - A \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{r_2} u(r_1) + \frac{1}{r_1} u(r_2) \right) \right\} d^3r = \\
 &= E_1 - 2|A|^2 \frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \left[\int u(r_1) \frac{1}{r_2} u(r_1) d^3r + \right. \\
 &\quad \left. + \int u(r_2) \frac{1}{r_1} u(r_2) d^3r \right]
 \end{aligned}$$

Integrali u gornjoj jednačini računaju se

na isti način kao i integral Ψ kod normalizacije. Uzmimo prvi integral

$$\int u(r_1) \frac{1}{r_2} u(r_1) d^3r = \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^\infty dr \cdot r^2 \cdot \frac{1}{\pi a_0^3} e^{-2r/a_0} \int_0^\pi d\theta \sin\theta \cdot \frac{1}{\sqrt{r^2 + R^2 - 2rR \cos\theta}}$$

$$y^2 = r^2 + R^2 - 2rR \cos\theta$$

$$2y dy = + 2rR \sin\theta d\theta$$

Integral po θ jednak je

$$\frac{1}{rR} \int_{|r-R|}^{R+r} dy y \cdot \frac{1}{y} = \frac{1}{rR} [(R+r) - |r-R|]$$

Ako označimo

$$D = a_0 \int u(r_1) \frac{1}{r_2} u(r_1) d^3r$$

$$X = a_0 \int u(r_1) \frac{1}{r_1} u(r_2) d^3r$$

za srednju vrednost od H u stanju ψ dobijamo

$$\langle H \rangle = \left[1 + 2 \frac{(D+x)}{(1+x)} \right] E_1$$

Na ovaj izraz dodajemo proton-proton interakciju koju smo izotavili na početku računa

$$\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{R} = -\frac{2a_0}{R} E_1 \quad \left(E_1 = -\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{2a_0} = -13,6 \text{ eV} \right)$$

Za lakšu primenu varijacijskog principa uveli smo oznake

$$\frac{\langle H \rangle}{(-E_1)} = F(x)$$

$$\frac{R}{a_0} = x$$

Funkcija kojoj tražimo minimum je $[R]$, odnosno x je varijacijski parametar

$$F(x) = -1 + \frac{2}{x} \left\{ \frac{(1 - \frac{2}{3}x^2)e^{-x} + (1+x)e^{-2x}}{1 + (1+x + \frac{1}{3}x^2)e^{-x}} \right\}$$

Za ravnotežnu udaljenost dobijemo

$$x_m = 2,49 \Rightarrow R_m = 2,49 a_0$$

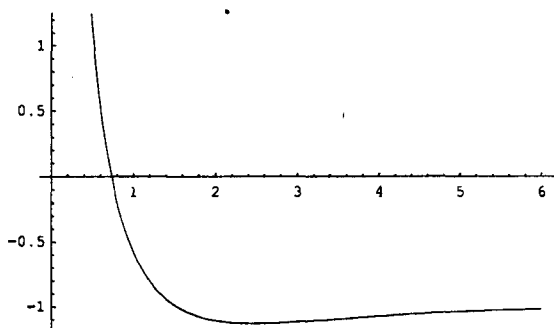
Za minimum od $F(x)$ dobijemo

$$F(x_m) = -1,13 \Rightarrow \langle H \rangle = 1,13 E_1 = -15,37 \text{ eV}$$

Ukupna energija sistema: $-15,37 \text{ eV}$

Energija vezanja: $-(\langle H \rangle - E_1) = 1,77 \text{ eV}$

Plot $\left[-1 + \frac{2}{x} \left(\frac{(1 - 2/3 x^2) \text{Exp}[-x] + (1 + x) \text{Exp}[-2 x]}{1 + (1 + x + 1/3 x^2) \text{Exp}[-x]} \right), \{x, 0.2, 6\}\right]$

D $\left[-1 + \frac{2}{x} \left(\frac{(1 - 2/3 x^2) \text{Exp}[-x] + (1 + x) \text{Exp}[-2 x]}{1 + (1 + x + 1/3 x^2) \text{Exp}[-x]} \right), x\right]$

$$-\left(2\left(e^{-2x}(1+x) + e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)\left(e^{-x}\left(1 + \frac{2x}{3}\right) - e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)\right) / \left(x\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)\right)^2 +$$

$$\frac{2\left(e^{-2x} - \frac{4e^{-x}x}{3} - 2e^{-2x}(1+x) - e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)}{x\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)} - \frac{2\left(e^{-2x}(1+x) + e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)}{x^2\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)}$$

FindRoot[

$$-\left(2\left(e^{-2x}(1+x) + e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)\left(e^{-x}\left(1 + \frac{2x}{3}\right) - e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)\right) / \left(x\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)\right)^2 +$$

$$\frac{2\left(e^{-2x} - \frac{4e^{-x}x}{3} - 2e^{-2x}(1+x) - e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)}{x\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)} - \frac{2\left(e^{-2x}(1+x) + e^{-x}\left(1 - \frac{2x^2}{3}\right)\right)}{x^2\left(1 + e^{-x}\left(1 + x + \frac{x^2}{3}\right)\right)} = 0,$$

{x, 2}]

{x -> 2.49283}

Function[x, $-1 + \frac{2}{x} \left(\frac{(1 - 2/3 x^2) \text{Exp}[-x] + (1 + x) \text{Exp}[-2 x]}{1 + (1 + x + 1/3 x^2) \text{Exp}[-x]} \right)$][2.49282941865608]

-1.12966

17.6 Neka je probna funkcija $f(\vec{r})$. Ispitajmo slučaj $n=2$.

Poznata je valna funkcija $\psi_1(\vec{r})$. Formiramo stanje

$$|g\rangle = |f\rangle - |\psi_1\rangle \langle \psi_1 | f \rangle ; \quad \langle \psi_1 | \psi_1 \rangle = 1$$

Stanje $|g\rangle$ ortogonalno je na $|\psi_1\rangle$

$$\langle \psi_1 | g \rangle = \langle \psi_1 | f \rangle - \underbrace{\langle \psi_1 | \psi_1 \rangle}_{=1} \langle \psi_1 | f \rangle = 0$$

Normaliziramo $|g\rangle$

$$\langle g | g \rangle = 1$$

$$(\langle f | - \langle f | \psi_1 \rangle \langle \psi_1 |)(|f\rangle - |\psi_1\rangle \langle \psi_1 | f \rangle) = 1$$

$$\langle f | f \rangle - \underbrace{\langle f | \psi_1 \rangle \langle \psi_1 | f \rangle}_{|\langle f | \psi_1 \rangle|^2} - \underbrace{\langle f | \psi_1 \rangle \langle \psi_1 | f \rangle}_{\text{isto}} + |\langle f | \psi_1 \rangle|^2 = 1$$

$$\langle f | f \rangle - |\langle f | \psi_1 \rangle|^2 = 1 \quad (*)$$

Ako je $|g\rangle$ normalizirano stanje mora zadovoljavati gornji uvjet.

Potražimo srednju vrijednost $\langle g | H | g \rangle$

$$\begin{aligned} & (\langle f | - \langle f | \psi_1 \rangle \langle \psi_1 |) H (|f\rangle - |\psi_1\rangle \langle \psi_1 | f \rangle) = \\ & = \langle f | H | f \rangle - \underbrace{\langle f | H | \psi_1 \rangle}_{E_1 \langle f | \psi_1 \rangle} \langle \psi_1 | f \rangle - \langle f | \psi_1 \rangle \underbrace{\langle \psi_1 | H | f \rangle}_{E_1 \langle \psi_1 | f \rangle} \\ & \quad + \underbrace{\langle f | \psi_1 \rangle \langle \psi_1 | H | \psi_1 \rangle}_{E_1} \langle \psi_1 | f \rangle \end{aligned}$$

Znamo da je

$$H |\psi_1\rangle = E_1 |\psi_1\rangle$$

$$= \langle f | H | f \rangle - E_1 |\langle f | \psi_1 \rangle|^2$$

Također, ako je $\{|\psi_k\rangle\}$ potpun skup vrijedi

$$\sum_{k=1}^{\infty} |\psi_k\rangle \langle \psi_k| = 1$$

Zapiš Hamiltonijana u toj bazi

$$H = \sum_{k=1}^{\infty} E_k |\psi_k\rangle \langle \psi_k|$$

Uz relaciju potpunosti ujet normalizacije^(*) glasi

$$\sum_{k=1}^{\infty} \langle f | \psi_k \rangle \langle \psi_k | f \rangle - |\langle f | \psi_1 \rangle|^2 = \sum_{k=2}^{\infty} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 = 1$$

Srednja vrednost hamiltonijana u stanju $|g\rangle$ postaje

$$\begin{aligned} \langle g | H | g \rangle &= \sum_{k=1}^{\infty} E_k |\langle f | \psi_k \rangle|^2 - E_1 |\langle f | \psi_1 \rangle|^2 \\ &= \sum_{k=2}^{\infty} E_k |\langle f | \psi_k \rangle|^2 \geq E_2 \sum_{k=2}^{\infty} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 = E_2 \end{aligned}$$

Dokazali smo sledeće: ako uzmemo normalizovanu funkciju $g(\vec{r})$ dobijemo

$$g(\vec{r}) = f(\vec{r}) - \psi_1(\vec{r}) \int \psi_1^* f d^3r$$

gde ψ_1 normalizovana, a f probna funkcija tada je srednja vrednost od H u stanju $g(\vec{r})$ uvijek veća od E_2 .

Generalizujemo: za proizvoljni n imamo

$$|g\rangle = |f\rangle - \sum_{k=1}^{n-1} |\psi_k\rangle \langle \psi_k | f \rangle$$

Normalizujemo

$$\begin{aligned} \langle g | g \rangle &= 1 \\ \left(\langle f | - \sum_{k=1}^{n-1} \langle f | \psi_k \rangle \langle \psi_k | \right) \left(|f\rangle - \sum_{k=1}^{n-1} |\psi_k\rangle \langle \psi_k | f \rangle \right) &= \\ = \langle f | f \rangle - \sum_{k=1}^{n-1} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 &= 1 \end{aligned}$$

Uz

$$\sum_{k=1}^{\infty} |\psi_k\rangle \langle \psi_k| = 1$$

ujet normalizacije stanje $|g\rangle$ postaje

$$\sum_{k=n}^{\infty} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 = 1$$

Srednja vrednost od H u stanju $|g\rangle$

$$\begin{aligned}
 & \left(\langle f | - \sum_{k=1}^{n-1} \langle f | \psi_k \rangle \langle \psi_k | \right) H (|f\rangle - \sum_{k=1}^{n-1} |\psi_k\rangle \langle \psi_k | f \rangle) \\
 &= \langle f | H | f \rangle - \sum_{k=1}^{n-1} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 E_k \\
 &= \sum_{k=1}^{\infty} E_k |\langle f | \psi_k \rangle|^2 - \sum_{k=1}^{n-1} |\langle f | \psi_k \rangle|^2 E_k = \sum_{k=n}^{\infty} E_k |\langle f | \psi_k \rangle|^2 \gg \\
 & E_n \underbrace{\sum_{k=n}^{\infty} |\langle f | \psi_k \rangle|^2}_{=1} = E_n
 \end{aligned}$$